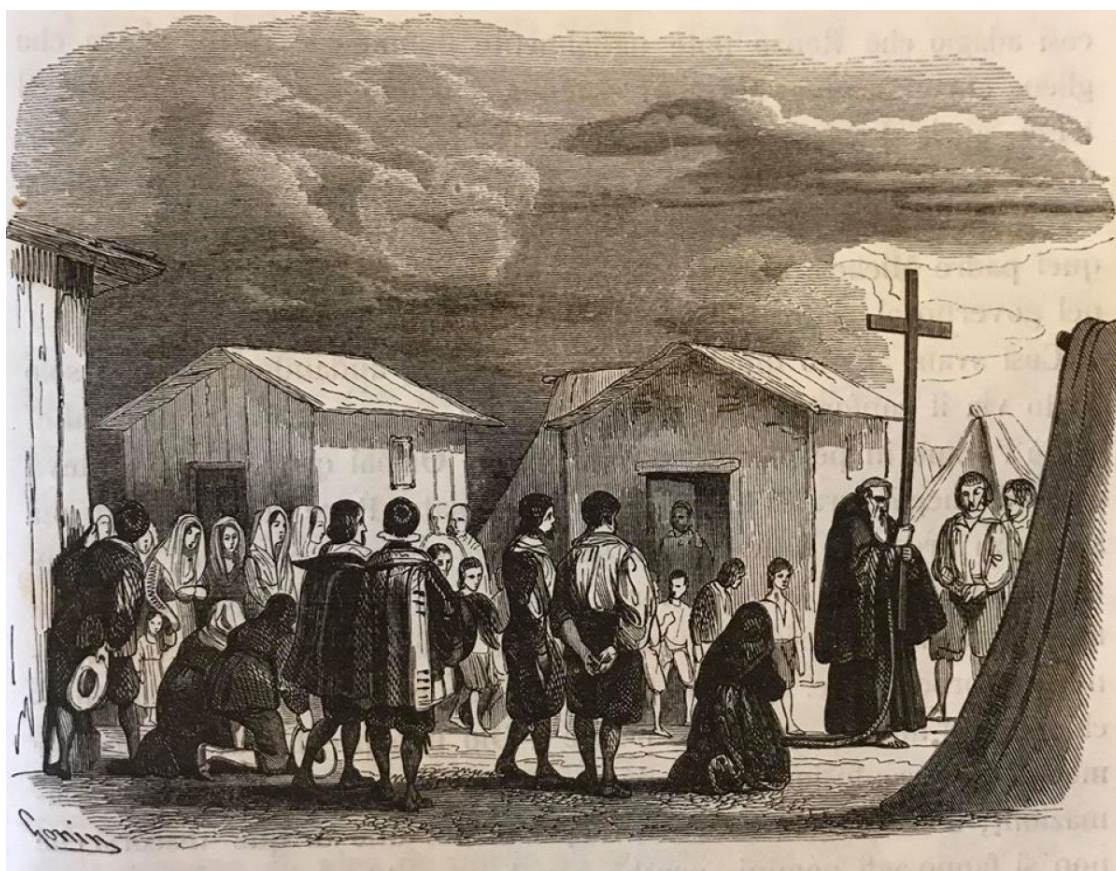

La pesta de Milà de 1630. Després de la tragèdia... torna l'alegria?

L'epidèmia va matar uns 60.000 milanesos d'un total de 130.000 | A Barcelona va causar 15.000 morts d'un total de 35.000

Amb la pesta fora de control, les autoritats van decidir celebrar una processó que encara va empitjorar més la situació. | Casa del Manzoni

La Casa d'Alessandro Manzoni, a Via Morone, 1, de Milà, ha tancat les portes, com també ho han fet la resta de museus i monuments d'Itàlia. La pàgina web ens informa que es tracta d'una mesura provisional "*si spera solo per il tempo clinicamente necessario*". El casalot on va viure i morir el gran novel·lista italià es troba al rovell de l'ou de la capital de la Llombardia, entre les estacions de metro de Montenapoleone i Duomo, i a tocar de l'anomenat *Quadrilatero della moda*. Habitualment, la casa és visitada per nombrosos grups d'alumnes de batxillerat, ja que **la gran novel·la de Manzoni, *I promessi sposi***, és lectura obligatòria a tots els centres d'ensenyament secundari italians, juntament amb la *Divina Comèdia* de Dante.

M'imagino que la buidor i el silenci d'uns carrers habitualment plens d'història, de gatzara i de *glamour* deu retornar poc o molt a les pàgines més destacades de la novel·la de Manzoni: aquelles que ens parlen de **la terrible pesta de Milà de 1630** i dels seus terrorífics efectes. **Aquella epidèmia se'n va emportar unes 60.000 persones** en una ciutat que amb prou feines devia superar les 130.000. I tot seguit es va estendre en rèpliques igualment espavoridores

arreu. A l'oest, a Venècia, va provocar 46.000 morts (sobre una població de 140.000). Tot travessant la Mediterrània Occidental, **va esclatar a València, i des d'allí a Barcelona, on els anys 1651-52 van morir unes 15.000 persones, d'un total de poc més de 35.000**: ho explica el dietari de l'assaonador Miquel Parets, que ara reedita l'editorial Barcino (i del qual els historiadors James Amelang i Xavier Torres ens van donar un primer tast a *Dietari d'un any de pesta*, d'Eumo ed.).

Manzoni es va documentar àmpliament per redactar aquest episodi de la seva obra. Va recórrer als cronistes de l'època i a la documentació oficial, i en va proporcionar un relat vibrant i objectiu, potser més proper a la història que fan els historiadors que no pas a la novel·la.

«*I promessi sposi*», obra mestra d'Alessandro Manzoni que retrata l'episodi de pesta patit a Milà, que treu el millor i el pitjor de l'espècie humana. Foto: Casa del Manzoni.

Com s'esdevé massa sovint, la realitat supera la ficció. **A Milà s'apleguen vers 1630 els tres flagells bíblics: la fam, la guerra i la pesta -que conformen, amb la mort, els quatre genets de l'Apocalipsi**. Les males collites dels anys precedents provoquen revoltes populars, els coneguts "rebomboris del pa" que se salden amb l'assalt i el saqueig de forns, fleques i magatzems de farina. Les autoritats recorren a l'exèrcit, ordenen disparar a la multitud, decreten l'estat de guerra i sentencien i executen penes de mort. Però també s'afanyen a restaurar l'abundància i a abaixar els preus del gra. I aleshores, l'estiu de 1629 es produeix **la invasió de la Llombardia per part de les tropes alemanyes**, en el marc d'una de tantes guerres locals ubicades en el context més ampli de la Guerra dels Trenta Anys: una de les conteses més catastròfiques pel que fa a la mortalitat de la població civil, que ha estat justament comparada amb la I Guerra Mundial del segle XX.

Les tropes duïen amb elles el bacil de la pesta. A poc a poc, en les localitats que han travessat, comencen a caure homes i dones. El 20 d'octubre el metge Lodovico Settala avisa el Tribunal de Sanitat d'un cas sospitós. D'altres casos es donen en altres municipis en els dies següents. **Però les autoritats menystenen aquestes informacions i es mostren contràries a actuar**. Les primeres mesures, del tot insuficients, es prenen deu dies després. Encara el 14 de novembre, el governador Spínola, la màxima autoritat nomenada per Madrid (el ducat de Milà pertanyia a la Monarquia Hispànica) es nega a estudiar un ampli informe mèdic al·legant que la

seva prioritat és la guerra.

En pocs dies la situació escapa de qualsevol control. Les autoritats civils i eclesiàstiques decideixen aleshores celebrar una processó. Però aquest acte massiu de pietat no ateny l'objectiu esperat, sinó tot el contrari: la mortalitat es dispara, i passa dels 500 difunts diaris als 1.500. El llatzeret, situat fora muralla i destinat habitualment als viatgers que havien de fer la quarantena, es troba de cop i volta saturat de malalts. Comencen a circular rumors que culpen a anònims "untadors" de l'extensió de la malaltia. **Alguns captaires, i també els estrangers que resten a la ciutat, són observats amb desconfiança;** alguns fins i tot són detinguts i assassinats per la multitud. Alguns supervivents a la pesta dels estaments més pobres es fan els amos de la ciutat: entren a les cases dels difunts i roben tot allò de valor. I juntament amb aquests casos, s'estén la solidaritat, es viuen episodis commovedors d'heroisme i de bondat. La pesta ens ensenya el millor i el pitjor de l'espècie humana.

No faré un *spoiler*, com en diuen ara. Però **és evident que els mals temps passen i després de les tragèdies torna l'alegria i l'abundància.** A la fi de les guerres i de les pestes, els vidus i les vídues es casen sense esperar el pas de l'any de dol. "*El muerto al hoyo, y el vivo al bollo*", diu la màxima castellana. De tota tragèdia sempre en queda un supervivent per explicar-la: ho deia el meu avi Ramon, un pagès pobre de secà, savi i analfabet, que va conèixer la grip espanyola de 1918, la guerra civil i la postguerra.

Manzoni descriu la part més fosca de l'ànima humana, però en vindica la part millor, des d'un humanisme cristià. La seva història és profundament local, i per això mateix esdevé universal. Ell mateix va fer dues versions de la seva novel·la. La primera, en milanès, va aparèixer per lliuraments entre els anys 1825 i 1827. La segona, en toscà, és a dir, en el dialecte que va esdevenir l'italià estàndard, ho va fer el 1840, tretze anys més tard. Fet i fet, el seu valor és universal, com també ho és la ciutat que hi descriu. **Cal llegir-la.** I, quan puguem, caldrà tornar a Milà.

Més reflexions a Pensem.cat: